

شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان

فرشته محمودی راد^۱

عبدالکریم مقدم*^۲

هوشنگ امیری^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴

چکیده

حسابداری مدیریت، به عنوان یکی از ساز و کارهای اصلی در سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف، در راستای دستیابی به اهداف مالی و اقتصادی است. در این بین، شرکت‌های دانش‌بنیان به دلیل ماهیت نوآورانه و نوپا بودن آن‌ها، دارای حساسیت ویژه‌ای از منظر مدیریتی در زمینه‌ی حسابداری می‌باشند؛ از همین رو، نیاز است تا از جنبه‌های مختلف، نسبت به شناسایی عواملی که می‌تواند منجر به توسعه‌ی عملکردی در زمینه‌ی مالی می‌شود، اقدام گردد. در همین راستا؛ در مقاله حاضر سعی شده است عوامل مؤثر بر حسابداری مدیریتی در شرکت‌های دانش‌بنیان بر اساس نظرات خبرگان و مطالعات کتابخانه‌ای، شناسایی و با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چندمتغیره از منظر میزان اثرگذاری جهت سیاست‌گذاری مناسب اولویت‌بندی شدند. از منظر روش‌شناسی، این مقاله از منظر هدف تحقیق در زمره‌ی تحقیقات کاربردی و از منظر گردآوری داده‌های به صورت توصیفی - پیمایشی می‌باشد. جامعه‌ی آماری این تحقیق به صورت هدفمند و در دسترس شامل ۵۰ نفر از مدیران و مشاوران در شرکت‌های دانش‌بنیان که در زمینه‌ی مدیریت مالی دارای اقدامات و تخصص مربوطه هستند، می‌باشد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل متن مصاحبه و پرسشنامه‌های محقق ساخته بوده که به منظور صحت‌گذاری بر ابعاد و مؤلفه‌های تحقیق بین نمونه‌ی آماری تحقیق توزیع گردید. نتایج تحقیق نشان داد که در بُعد مدیریت مشارکتی به ترتیب ۱- شبکه‌سازی بین ذینفعان و سهامداران، ۲- مدیریت ذینفعان و ۳- ایجاد کانال‌های ارتباطی دارای اهمیت هستند، در بُعد رهبری به ترتیب ۱- نفوذ عاطفی و شناختی در بین سهامداران، ۲- تیم‌سازی و ۳- سازماندهی مطلوب دارای اولویت هستند، در بُعد تفکر سیستماتیک به ترتیب عوامل شامل ۱- تدوین فرآیندهای نظام مند مالی، ۲- انضباط بخشی مالی می‌باشد، در بُعد شفافیت اطلاعاتی عوامل شامل ۱- متناسب سازی سطح دسترسی اطلاعاتی، ۲- شفافیت فرآیندی، ۳- معتبر بودن گزارشات مالی، ۴- بهنگام بودن اطلاعات و ۵- یکپارچه سازی اطلاعات می‌باشد، در بُعد الزامات عوامل به ترتیب شامل ۱- تدوین خط مشی‌های مالی و ۲- تدوین شاخص‌های عملکردی مالی می‌باشد و در بُعد تمهیدات سازمانی به ترتیب عوامل شامل ۱- بهبود کارایی و اثربخشی و ۲- چابک سازی می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: عوامل، حسابداری مدیریت، شرکت‌های دانش‌بنیان، اولویت‌بندی

^۱ دانشجوی دکترای حسابداری، واحد بین‌المللی خرمشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران. Fmahmoudirad@yahoo.com

^۲ استادیار، گروه حسابداری، واحد گرمسار، دانشگاه پیام نور، گرمسار، ایران (نویسنده مسئول) A_Moghad@pnu.ac.ir

^۳ استادیار، گروه حسابداری، واحد آبادان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبادان، ایران. Dr.Hamiri@iauabadan.ac.ir

مقدمه

مدیران، باعث شناسایی فرصت‌ها و رفع تهدیدهای موجود می‌شود. همین موضوع باعث می‌شود تا سازمان در برخورد با مشکلات و موانع، کار پیچیده و دشواری نداشته باشد. یکی از مهمترین کاربردهای حسابداری مدیریت کمک به برنامه ریزی با استفاده از اطلاعات مالی است. این نوع از حسابداری اهداف گوناگونی را در زمینه تهیه و تنظیم داده‌های مالی دنبال می‌کند. از جمله مهمترین کاربردهای حسابداری مدیریت کمک به افزایش ارزش و سرمایه شرکت، افزایش نرخ رشد و توسعه، اقبال سرمایه‌گذاران برای همکاری، مدیریت بودجه و هزینه‌ها و گسترش بازار هدف می‌باشد همچنین حسابداری مدیریت با استفاده از تکنیک‌های اندازه‌گیری هزینه‌ها، ارزیابی ارزش مالی قراردادها و پروژه‌ها و سنجش کیفیت خدمات ارائه‌شده به مشتریان به مدیران کمک می‌کند تا تصویر درستی از واقعیت مالی کسب‌وکار خود داشته باشند (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۶). عدم برخورداری از این اطلاعات و عدم اطلاع تیم مدیریت نسبت به آن‌ها می‌تواند باعث اشتباه در برنامه ریزی و اتخاذ تصمیم‌های غلط و در نهایت ضرر کسب و کار شود. این اطلاعات که توسط حسابداری مدیریت ارائه می‌شود باید شامل پیش‌بینی‌های مالی، بودجه‌ها جزئیات مربوط به آن و تجزیه و تحلیل اطلاعات مختلف مالی باشد. این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که چه عواملی در راستای حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان تأثیرگذار است؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

شرکت‌های دانش‌بنیان

امروزه جهان در حال عبور از دوران اقتصاد صنعتی به عصر اقتصاد دانش‌محور است. مهمترین ویژگی این عصر را می‌توان مبتنی بودن کلیه فعالیت‌های اقتصادی بر انواع فعالیت‌های دانشی از جمله تولید دانش (پژوهش)، توزیع دانش (آموزش)، ترویج دانش (انتشارات)، تبدیل

حسابداری مدیریت با هدف افزایش آگاهی از نحوه عملکرد یک کسب و کار و در نتیجه کمک به دستیابی به عملکرد تجاری تعریف شده است؛ در حالی که شرکت‌های دانش‌بنیان در سطح کشور رواج یافته‌اند، با پتانسیل تجاری قابل توجه، حجم بالایی از تحقیقات در مورد حسابداری مدیریت را تشکیل داده‌اند (آرمیتاژ و همکاران، ۲۰۱۶). شرکت‌های دانش‌بنیان با توجه به اهداف و مأموریت‌های خود نیازمند در نظر گرفتن مؤلفه‌های مؤثر در زمینه‌ی حسابداری مدیریت هستند. حسابداری مدیریت زمینه‌ساز دستیابی شرکت‌ها به اهداف نوآورانه است (رضایی منش و مرتضایی، ۱۳۹۸). در حسابداری مدیریت، به تفسیر، تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی اطلاعات در یک سازمان پرداخته می‌شود. این فرایند به تصمیم‌گیری و ارزیابی بهتر توسط مدیریت سازمان کمک می‌کند. به طور کلی این نوع حسابداری هر فرایند مالی که در سازمان اتفاق می‌افتد را مورد بررسی قرار می‌دهد. اطلاعات تجزیه و تحلیل شده در اختیار مدیریت قرار می‌گیرد تا بهترین استراتژی‌های مالی اتخاذ شوند (رابرت و همکاران، ۲۰۱۶). حسابداری مدیریت یکی از مهم‌ترین گرایش‌های حسابداری محسوب می‌شود که درآمد، آینده شغلی و بازار کار مناسبی دارد. اوج شکوفایی این شاخه از حسابداری بین سال‌ها ۱۸۲۵ تا ۱۹۲۵ میلادی بوده است. به مرور زمان سودآوری این نوع حسابداری برای سازمان‌ها و شرکت‌ها بیشتر معلوم شد (محمدی، ۱۳۹۹).. در واقع حسابداری نقش اساسی در تغییر و تحول سازمان‌ها به سوی مدرن شدن داشت. شرکت‌های دانش‌بنیان با تهدیدها و فرصت‌های متعددی به دلیل پیشرفت روزافزون فناوری روبرو هستند؛ شناسایی و استفاده از فرصت‌ها برای مدیریت از اهمیت بالایی برخوردار است. از طرف دیگر باید با تهدیدها مقابله کرده و آنها را به فرصت تبدیل کنند. حسابداری مدیریت با ارائه اطلاعات مالی به

از تعاریف مهم در این زمینه، تعریف ارائه شده در قانون "حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری سازی نوآوری و اختراعات" است. در این تعریف: "شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان شرکت یا موسسه خصوصی یا تعاونی است که به منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه شامل طراحی و تولید کالا و خدمات در حوزه فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده فراوان به ویژه در تولید نرم‌افزارهای مربوط تشکیل می‌شود".

در مبنای نظری مربوط به این گونه شرکت‌ها عبارات مختلفی به مفهوم این شرکت‌ها اشاره کرده‌اند. دنیس^۳ (۲۰۰۸) مفاهیم "سازمان‌های دانش‌بنیان"، "شرکت‌های خالق دانش"، "سازمان یادگیرنده" و "سازمان هوشمند" را هم معنی سازمان دانش‌بنیان در نظر می‌گیرد. همچنین نوناکا^۳ (۱۹۹۸) شرکت خالق دانش را سازمانی می‌داند که به طور پیوسته دانش جدیدی را خلق می‌کنند، به طور گسترده آن را در سازمان توزیع می‌کنند و به شکلی سریع آن را در محصولات و تکنولوژی‌های جدید خود تعبیه می‌کنند.

طبق تعریف در اسناد بالادستی معاونت علم و فناوری ریاست جمهوری (۱۳۹۷)، شرکت‌های دانش‌بنیان؛ شرکت یا مؤسسه‌ی خصوصی یا تعاونی است که به منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه‌ی اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی (شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری) و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه (شامل طراحی و تولید کالاها و خدمات) در حوزه‌ی فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده‌ی فراوان و بر اساس معیارهای مورد نظر این آئین‌نامه، به تأیید کارگروه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و نظارت بر اجرا می‌رسد.

دانش (اختراع) و استفاده از آن (نوآوری دانست. ظهور اقتصاد دانش‌بنیان که جهت‌گیری بسیاری از سازمان‌های صنعتی را به تولید، توزیع و استفاده از اطلاعات و دانش برای تولید کالاها و خدمات تغییر داده است، منجر به شکل‌گیری مفهومی جدیدی با عنوان سازمان‌های دانش‌بنیان گردید (گالابوا و آهونن^۱، ۲۰۱۱). اصطلاح سازمان دانش‌بنیان مفهوم نسبتاً جدیدی است که با ظهور اقتصاد دانش‌بنیان شکل گرفته است. امروز بسیاری از سازمان‌ها دریافته‌اند که منشأ دارایی و سرمایه‌ی اصلی، اطلاعات و منابع دانشی سازمان است. دانش، نقش برجسته‌ای را در فعالیت‌های افراد و سازمان‌ها ایفا می‌نماید و سرمایه‌های فکری به تدریج جایگزین سرمایه‌های قابل لمس در کسب و کار می‌گردند (مهدی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶). این مفهوم غالباً از دهه‌ی ۸۰ و ۹۰ میلادی و در قالب مفاهیمی چون جامعه‌ی دانشی، سازمان یادگیرنده و سازمان‌های دانش‌بنیان مطرح گردیده است (صوفی و همکاران، ۱۳۹۹).

مفهوم سازمان دانش‌بنیان جزء مفاهیم جدید و پایه‌ای در حوزه‌ی مدیریت دانش محسوب می‌شود (انصاری و حق‌شناس، ۲۰۲۰). سازمان‌های دانش‌بنیان، سازمانی است که دانش و منابع انسانی، اصلی‌ترین و مهم‌ترین دارایی‌های آن محسوب شده و توانمندی اصلی آن نیز تولید و نشر دانش و محصولات دانشی است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۸). در دسترس قرار دادن دانش برای تمامی افراد سازمان، اصلی‌ترین فعالیت این سازمان به عنوان مخزن‌های اصلی تولید دانش است (جامی‌پور و همکاران، ۱۳۹۹).

شرکت‌های دانش‌بنیان با تجاری‌سازی دستاوردهای علمی و فناورانه خود، نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی ایفا می‌کنند (مهدی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶). در سال‌های اخیر عباراتی از قبیل جامعه دانشی، هوشمندی، سازمان‌های یادگیرنده و یا سازمان‌های دانش‌بنیان، مورد استفاده زیادی قرار گرفته است. تعاریف متعددی برای این شرکت‌ها ارائه شده است. یکی

³ Nonaka

¹ Galaboa & Ahonen

² Denisa neagu

شرکت‌های دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و نیز شرکت‌ها و مؤسساتی که بیش از پنجاه درصد از مالکیت آن‌ها متعلق به شرکت‌های دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی باشد، مشمول تعریف فوق نیستند.

حسابداری مدیریت

اصطلاح حسابداری مدیریت^۱ حدود ۴۰ سال پیش توسط سیموندز (۱۹۸۱، ص ۲۶) ابداع شد. او این توصیف را برای حسابداری مدیریت استراتژیک ارائه داد: فراهم سازی و تحلیل داده‌های حسابداری مدیریت درباره یک کسب و کار و رقبا برای استفاده از توسعه و نظارت یک استراتژی کسب و کار. تعاریف ارائه شده توسط محققان از آن موقع معمولاً متغیر بوده‌اند (کادز و گیلدینگ ۲۰۰۸؛ لانگفیلد اسمیت ۲۰۰۸). برامویچ (۱۹۹۰، ص ۲۸) این تعریف را برای آن ارائه می‌دهد: فراهم سازی و تحلیل اطلاعات مالی درباره بازار محصولات یک شرکت و هزینه‌ها و ساختارهای هزینه‌های رقبا و نظارت استراتژی‌های شرکت و استراتژی‌های رقبا در این بازارها در طی چند دوره زمانی. از نظر دیکسون و اسمیت (۱۹۹۳، ص ۶۰۵)، حسابداری مدیریت استراتژیک به این صورت تعریف می‌گردد: فراهم سازی و تحلیل اطلاعات مربوط به فعالیت‌های داخلی یک شرکت، فعالیت‌های داخلی رقبا آن و روندهای بازار فعلی و آینده، به منظور کمک کردن به فرآیند ارزیابی استراتژی آن (هوبر^۲، ۲۰۱۵).

برومویچ (۱۹۹۰) حسابداری مدیریت استراتژیک عبارتست از تهیه و پردازش اطلاعات مالی مربوط به بازارهای محصولات شرکت و هزینه‌ها و ساختار هزینه‌های رقیبان و همچنین نظارت بر استراتژی‌های بنگاه و آن دسته از رقیبان آن که بیش از یک دوره در این بازار حضور دارند (هاینتس^۳، ۲۰۱۷). ارتباط بین استراتژی،

سیستم‌های کنترل مبتنی بر حسابداری مدیریت و عملکرد، توجه فراوانی را در پژوهش‌های حوزه‌ی حسابداری و مدیریت جلب کرده است (سیگل^۴، ۲۰۱۰؛ توفیدی^۵، ۲۰۱۸؛ والکات و سارگنت^۶، ۲۰۲۱).

پیشینه تحقیق

حدید و ال سید^۷ در سال ۲۰۲۱ در مقاله‌ی خود به بررسی مدیریت حسابداری استراتژیک پرداختند. در این تحقیق، تأثیر مستقیم فرهنگ نتیجه‌گرا بر پیاده‌سازی حسابداری مدیریت مورد بررسی قرار می‌گیرد اما از طریق شبکه‌سازی حسابداران مدیریت تأثیر غیرمستقیم ندارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در واحدهای کسب و کار نتیجه‌گرا، پیاده‌سازی رویکردهای حسابداری مدیریت ممکن است محدود به عملکردهای حسابداری نباشد. مدیران در سایر عملکردها ممکن است انگیزه لازم را برای پیاده‌سازی رویکردهای حسابداری مدیریت داشته باشند، حتی زمانی که حسابداران مدیریت، بخشی از فرآیند نباشند. پورتنی و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله‌ی خود که به منظور بررسی نقش مدل‌های تجاری دیجیتال و محیط پویا در راستای حسابداری مدیریت استراتژیک پرداختند به این نتیجه رسیدند که محیط پویا رابطه مثبت و معناداری با استفاده از سیستم حسابداری مدیریت و ریسک‌پذیری مدیرعامل دارد. مدل تجاری دیجیتال رابطه مثبت و معناداری با استفاده از سیستم حسابداری مدیریت و ریسک‌پذیری مدیرعامل دارد. ریسک‌پذیری مدیرعامل در رابطه میان محیط پویا و استفاده از سیستم حسابداری مدیریت نقش میانجی و مثبتی دارند. ریسک‌پذیری مدیرعامل در رابطه میان مدل تجاری دیجیتال و استفاده از سیستم حسابداری مدیریت نقش میانجی و مثبتی دارد. معطوفی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ی خود به این نتیجه رسیدند که شرکت‌هایی که توجه بیشتری به حسابداری مدیریت زیست محیطی دارند با احتمال

⁵ Tueedi

⁶ Wolcott & Sargent

⁷ Hadid & Al-Sayed

¹ SMA: Management Accounting

² Huber

³ Haynes

⁴ Sigel

خارجی همراه با سطح خوانایی بالا تمایل به پذیرش ریسک‌های مفید را افزایش می‌دهد. تحقیقات بیشتر نشان داد که اثر زبان خارجی فقط برای سطوح متوسط و بالای مهارت‌های زبانی وجود دارد و با کاهش حساسیت به بهترین وجه می‌توان آن را تبیین کرد.

دانش‌افزایی تحقیق

با بررسی‌های به عمل آمده از تحقیقات گذشته در داخل و خارج کشور، عمده‌ی تحقیقات شامل پویا و همکاران (۱۴۰۲)، صدری و همکاران (۱۴۰۱)، مازویی و همکاران (۱۳۹۸)، حدید و آل‌سید (۲۰۲۱) بیشتر به نقش حسابداری مدیریت و تأثیرگذاری آن بر متغیرهایی نظیر عملکرد شرکت‌ها، انعطاف‌پذیری مالی، توسعه مالی، سودآوری و... پرداخته شده است اما در این مقاله محققین به شناسایی عوامل پیش‌برنده در راستای توسعه‌ی حسابداری مدیریت در شرکت‌های تحول‌آفرین مانند شرکت‌های دانش‌بنیان پرداخته‌اند و با استفاده از روش‌های رگرسیونی نسبت به اولویت‌بندی آن اقدام شد.

چارچوب نظری تحقیق

هر تحقیق علمی بر پایه‌ی یک چارچوب نظری استوار است که متغیرهای مورد نظر و روابط میان آن‌ها را مشخص می‌نماید. اساس این تحقیق بر دیدگاه نظرات خبرگان و مدل‌های ارائه شده توسط آن‌ها شکل گرفته است. در تحقیق حاضر متغیرها به دو دسته‌ی مستقل و وابسته تقسیم می‌شوند. متغیر وابسته در تحقیق حاضر، سیستم حسابداری مدیریت می‌باشد. چارچوب نظری تحقیق بر اساس نظرات خبرگان و از طریق انجام مطالعات کتابخانه‌ای به صورت جدول (۱) می‌باشد:

بیشتری اقدام به بکارگیری اثربخش فن‌آوری متمرکز بر محیط زیست نموده و بیشتر از فن‌آوری متمرکز بر محیط زیست استفاده می‌نمایند. بر این اساس شرکت‌ها می‌توانند با بکارگیری حسابداری مدیریت زیست‌محیطی مزیت نسبی در حوزه‌های مدیریت منابع انسانی و فن‌آوری‌های تولیدی و به طور کلی فرآیندهای تجاری و عملیاتی داشته باشند. تمیمی (۱۴۰۱) در مقاله‌ی خود به بیان کرد که استفاده از شیوه‌های حسابداری مدیریت ریسک سازمانی تأثیر دارد. از بین شیوه‌های حسابداری مدیریت، گستره استفاده، استفاده به موقع، استفاده یکپارچه از MAS بر عملکرد سازمانی تأثیر دارد. استفاده ادغامی از MAS بر عملکرد سازمانی تأثیر ندارد. مازویی و همکاران در سال ۱۳۹۸ در تحقیق خود به تبیین نقش بازیگران فنی و انسانی بر کارکردهای سیستم حسابداری مدیریت با استفاده از نظریه شبکه کنشگران است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که کنشگران فنی و انسانی نقش مؤثری در بهبود کارکردهای نظام حسابداری مدیریت ایفا می‌نمایند و برخلاف رویکرد سنتی متداول، در رویکرد کنشگری این بازیگران به‌عنوان مداخله‌گرانی که توانایی تأثیر و تغییر تصمیم‌های استراتژیک را دارند نگریده می‌شوند و ما را در جستجوی منابع تغییرات بلندمدت سیستم حسابداری مدیریت و نقش آن‌ها در جامعه پیرامونمان کمک می‌نمایند. از این‌رو الگوهای برنامه‌ریزی، کنترل و ارزیابی به‌عنوان وظایف حسابداری مدیریت فراتر از بخش‌های مالی تغییر و توسعه‌یافته است و با بکارگیری مفهوم شبکه کنشگر و فرآیند تفسیر بهتر می‌توان ماهیت چندوجهی ارتباط بین کنشگران مختلف را نظاره نمود.

بسوگلوب و کراسلت^۱ در سال ۲۰۲۰ در مقاله‌ی خود نشان داد که سطح پایین خوانایی به میزان معناداری تمایل به ریسک‌پذیری مفید را در حسابداری مدیریت کاهش می‌دهد، پدیدای که از طریق اثر بار شناختی قابل تبیین است. همسو با تأثیرات زبان خارجی، ما شواهدی را ارائه می‌دهیم که نشان می‌دهد استفاده از یک زبان

¹ Besuglov & Crasselt

جدول (۱): چارچوب نظری تحقیق

عوامل	ابعاد	گویه‌ها
رویکرد مدیریتی	مدیریت مشارکتی	شبکه‌سازی بین ذینفعان ایجاد کانال‌های ارتباطی مدیریت ذینفعان
	رهبری	نفوذ عاطفی و شناختی در بین سهامداران تیم‌سازی
	تفکر سیستماتیک	سازماندهی مطلوب تدوین فرآیندهای نظام مند مالی انضباط بخشی مالی
تمهیدات سازمانی	شفافیت اطلاعاتی	متناسب سازی سطح دسترسی اطلاعاتی شفافیت فرآیندی معتبر بودن گزارشات مالی بهنگام بودن اطلاعات یکپارچه سازی اطلاعات
	تدوین الزامات	تدوین خط مشی های مالی تدوین شاخص های عملکردی مالی بهبود کارایی و اثربخشی چابک سازی

روش پژوهش

درک این‌که یک پژوهش چگونه باید انجام شود، مهارت بسیار مهمی است که برای تمامی مدیران، مسئولین و تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان مورد نیاز است. یک پژوهش شامل جمع‌آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها و سپس ارائه‌ی آگاهانه نتایج در قالب یک گزارش است که همانا این گزارش بیانگر دستاوردهای پژوهش می‌باشد. هدف از این تحقیق، توسعه دانش کاربردی در یک زمینه‌ی خاص است. این پژوهش به قصد کاربرد نتایج یافته‌هایش برای حل مشکلات خاص در حوزه‌ی حسابداری مدیریت می‌باشد و تلاشی برای پاسخ دادن به یک معضل و مشکل عملی است که در دنیای واقعی وجود دارد. از این‌رو تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد. همچنین بدین دلیل که نگرش‌ها و نظرات یک جامعه‌ی آماری خبره و نخبه در شکل‌دهی الگوی تحقیق تأثیرگذار است، این تحقیق از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی - پیمایشی است. جامعه‌ی آماری این تحقیق به

صورت هدفمند و در دسترس شامل ۵۰ نفر از مدیران و مشاوران در شرکت‌های دانش بنیان که در زمینه‌ی مدیریت مالی دارای اقدامات و تخصص مربوطه هستند، می‌باشد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل متن مصاحبه و پرسشنامه‌های محقق ساخته بوده که به منظور صحت‌گذاری بر ابعاد و مؤلفه‌های تحقیق بین نمونه‌ی آماری تحقیق توزیع گردید. از لحاظ محتوا تلاش شد تا پرسشنامه‌ها با توجه به مبانی نظری تحقیق و نظرات بدست آمده از خبرگان از طریق مصاحبه بوده و از گویه‌های مبهم و نامشخص پرهیز شود. جهت کسب اعتماد عمومی، یک مطالعه‌ی نمونه در میان ۱۵ نفر از افراد جامعه‌ی مورد پژوهش دارای مشخصات همگون با نمونه‌های مورد پژوهش انجام شد و با توجه به این‌که ضریب همبستگی پیرسون ۰/۸۱ بدست آمده است روایی لازم پرسشنامه تأیید شد. مشهورترین ابزار برای آزمون قابلیت اعتماد پرسشنامه، یا همان پایایی، ضریب آلفای کرونباخ است که به منظور محاسبه‌ی هماهنگی درونی

بالای ۰/۷ برای آلفای کرونباخ مطلوب است (سکاران، ۲۰۰۹).

ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌هایی که ویژگی‌های مختلفی را می‌سنجد به کار می‌رود. این کمیت بین صفر و یک تغییر می‌کند، ضریب پایایی صفر، معرف عدم پایایی و ضریب پایایی یک، معرف پایایی کامل است. مقادیر

جدول (۴): شاخص پایایی

متغیر	آلفای کرونباخ
مدیریت مشارکتی	۰/۸۵
رهبری	۰/۹۱
تفکر سیستماتیک	۰/۸۷
شفافیت اطلاعاتی	۰/۷۲
تدوین الزامات	۰/۷۸
تقویت عوامل مدیریتی	۰/۹۳

فرضیه پنجم: تدوین الزامات بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.
فرضیه ششم: تقویت عوامل مدیریتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های توصیفی و ضریب آلفای کرونباخ از نرم‌افزار *SPSS16* استفاده شد. همچنین برای بررسی میزان تأثیرگذاری عوامل بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان از رگرسیون چندمتغیره استفاده گردید.

یافته‌های تحقیق

در ادامه به تشریح روند اثبات فرضیه‌ها پرداخته می‌شود:

به منظور تدوین سیاست‌های اجرایی و راهبردهای مرتبط با حسابداری مدیریت، نیاز است تا هر یک از عوامل شناسایی شده از منظر تأثیرگذاری، اولویت‌بندی شوند به همین جهت، در این بخش به بررسی میزان تأثیرگذاری عوامل شناسایی شده در قالب مفروضات ذیل با استفاده از روش رگرسیون پرداخته می‌شود.

فرضیه اول: مدیریت مشارکتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه اول: مدیریت مشارکتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

در این بخش به بررسی فرضیه اول پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "مدیریت مشارکتی" چه میزان بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر دارد. خلاصه معادله رگرسیونی و نتایج مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در رابطه (۱) و جدول (۵) نشان داده شده است:

فرضیه دوم: رهبری بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \beta_3 X + \epsilon$$

فرضیه سوم: تفکر سیستماتیک بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه چهارم: شفافیت اطلاعاتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

نتایج آماری تغییر				مجدور	ضریب
سطح	درجه	درجه	F	تغییر مجدور	همبستگی
معناداری	آزادی ^۲	آزادی ^۱		ضریب همبستگی	
۰/۲۵۹	۹۶	۴	۲۲/۳۲۵	۰/۰۴۸۵	۰/۰۷۶۹

مطابق اطلاعات جدول (۶)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سایر عوامل فرعی معنی‌دار می‌باشد. در جدول (۷) و (۸) ضرایب مدل رگرسیون عامل اسناد راهبردی و بالادستی نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۵)، مجدور ضریب همبستگی (۰/۰۷۶۹) که ضریب تعیین ۷/۶۵٪ را به دست می‌دهد نشان می‌دهد که حدود ۷/۶۵٪ پراکندگی حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان ناشی از عامل مدیریت مشارکتی می‌باشد. در جدول (۶) نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون نشان داده شده است:

جدول (۶): نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

مدل	مجموع	درجه	میانگین	نسبت F	سطح
مجدورات	مجدورات	آزادی	مجدورات		معناداری
رگرسیون	۲۱۳۴/۰۴۵	۴	۵۲۵/۱۲۴	۲۱/۸۸۷	۰/۰۲۱۱
مانده	۲۵۱۶/۲۷۸	۲۵۳	۲۸/۲۵۸		
کل	۳۲۸۵/۴۳	۲۸۵			

جدول (۷): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌ی مدیریت مشارکتی

روش ورود متغیرها همزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	۰/۷۷۶
ضریب تعیین	۰/۵۸۶
ضریب تعیین تعدیل یافته	۰/۵۵۹
خطای معیار	۰/۸۴۳
تحلیل‌واریانس	۲۱,۷۳
سطح معنی داری	۰/۰۰۰۰

جدول (۸): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون عوامل مدیریت مشارکتی

مدل	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	T	سطح
	B	Beta		معناداری
ضریب ثابت	۲/۳۴۱	۰/۳۲۵	۶/۳۲۴	۰/۰۰۰
شبکه‌سازی بین ذینفعان و سهامداران	۰/۷۶۱	۰/۴۳۲	۳/۴۵۴	۰/۰۰۲
ایجاد کانال‌های ارتباطی	۰/۵۱۹	۰/۱۶۲	۳/۱۵۴	۰/۰۰۹
مدیریت ذینفعان	۰/۵۰۰	۰/۴۸۷	۲/۴۳۵	۰/۰۰۰

فرضیه دوم: رهبری بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

در این بخش به بررسی فرضیه دوم پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "رویکردهای مدیریتی" چه میزان بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر دارد. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در جدول (۹)، نشان داده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \beta_3 X + \epsilon$$

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی داری $\alpha=0/000$ برابر با $R=0/766$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی‌داری از سطح معنی‌داری مورد نظر $\alpha=0/05$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل مدیریت مشارکتی، شامل "شبکه‌سازی"، "کانال‌های ارتباطی" و کم اهمیت‌ترین عامل فرعی "مدیریت ذینفعان" می‌باشد.

جدول (۹): خلاصه مدل برای پیش‌بینی مؤلفه‌ی "رهبری"

نتایج آماری تغییر				مجدور	ضریب
سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	F	تغییر مجذور ضریب همبستگی	همبستگی همبستگی
۰/۰۲۱۵	۹۶	۴	۲۲/۶۵۸	۰/۰۷۵۸	۰/۵۸۵

برای تعیین معناداری مدل رگرسیون نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۱۰)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سایر عوامل معنی‌دار می‌باشد. در جدول (۱۱) و (۱۲) ضرایب مدل رگرسیون عامل رهبری نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۹)، مجذور ضریب همبستگی (۰/۵۸۵) که ضریب تعیین ۵/۸۵٪ را به دست می‌دهد نشان می‌دهد که حدود ۵/۸۵٪ پراکندگی حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان، عامل رهبری می‌باشد. در جدول (۱۰)، نتایج آزمون تحلیل‌واریانس

جدول (۱۰): نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	سطح معناداری
رگرسیون	۲۳۵۸/۰۳۳	۴	۵۲۵/۱۲۴	۲۱/۸۸۷	۰/۰۲۱۱
مانده	۱۵۲۸/۱۵۸	۲۸۱	۲۸/۲۵۸		
کل	۲۶۹۸/۴۰۵	۲۸۵			

جدول (۱۱): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌ی رهبری

روش ورود متغیرها همزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	.546a
ضریب تعیین	.299
ضریب تعیین تعدیل یافته	.284
خطای معیار	.905
تحلیل‌واریانس	۲۰,۴۲
سطح معنی داری	۰/۰۰۰۰

جدول (۱۲): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون مؤلفه‌ی رهبری

سطح معناداری	T	ضرایب استاندارد نشده		شاخص‌ها
		Beta	B	
.000	۷/۶۵۴		خطای استاندارد ۰/۵۷۴	ضریب ثابت
.004	۵/۵۴۳	.402	۰/۴۸۳	نفوذ عاطفی و شناختی در بین سهامداران
.035	۵/۳۳۲	.299	.140	تیم‌سازی
.031	۵/۴۳۴	.305	.107	سازماندهی مطلوب

فرضیه سوم: تفکر سیستماتیک بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

در این بخش به بررسی فرضیه سوم پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "تفکر سیستماتیک" چه میزان بر حسابداری مدیریت تأثیر دارد. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در جدول (۱۳) نشان داده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \epsilon$$

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی داری $\alpha=0/000$ برابر با $0/574$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی‌داری از سطح معنی داری مورد نظر $\alpha=0/05$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل اصلی رهبری، "نفوذ در بین سهامداران" و کم اهمیت‌ترین عامل فرعی "سازماندهی" می‌باشد.

جدول (۱۳): خلاصه مدل برای پیش‌بینی مؤلفه‌ی "تفکر سیستماتیک"

سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	F	نتایج آماری تغییر		ضریب همبستگی
				مجدور	ضریب همبستگی	
.0215	۹۶	۴	۲۰/۳۷۸	تغییر مجدور ضریب همبستگی	۰/۰۷۸۹	۰/۰۷۸۹

مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان می‌باشد. در جدول (۱۱) نتایج آزمون تحلیل واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۱۲)، مجدور ضریب همبستگی (۰/۳۶۸) که ضریب تعیین ۳/۶۸٪ را به دست می‌دهد نشان می‌دهد که حدود ۳/۶۸٪ پراکندگی حسابداری

جدول (۱۴): نتایج آزمون تحلیل واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

سطح معناداری	نسبت F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	مدل
.0211	۲۱/۸۸۷	۵۲۵/۱۲۴	۴	۲۳۸۹/۰۴۵	رگرسیون
		۲۸/۲۵۸	۲۸۱	۱۴۲۸/۱۲۵	مانده
			۲۸۵	۲۳۶۸/۴۰۵	کل

مطابق اطلاعات جدول (۱۴)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سایر عوامل معنی‌دار می‌باشد. در جدول (۱۴) و (۱۵) ضرایب مدل

جدل (۱۵): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌ی تفکر سیستماتیک

روش ورود متغیرها همزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	.503a
ضریب تعیین	.254
ضریب تعیین تعدیل یافته	.148
خطای معیار	.926
تحلیل واریانس	2.42
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰۰

جدول (۱۶): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون مؤلفه‌ی تفکر سیستماتیک

شاخص‌ها	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده		T	سطح معناداری
		Beta	خطای استاندارد		
مقدار ثابت	1.369		.470	2.915	.005
تدوین فرآیندهای نظام مند مالی	.682	.639	.118	5.762	.000
انضباط بخشی مالی	۰/۶۴۱	۰/۶۳۳	۰/۱۰۸	۴/۵۱۷	.000

در این بخش به بررسی فرضیه چهارم پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "شفافیت اطلاعاتی" چه میزان بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر دارد. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در جدول (۱۴) نشان داده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \beta_3 X + \beta_4 X + \beta_5 X + \epsilon$$

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی‌داری $\alpha=۰/۰۰۰$ برابر با $0/۵۰۳$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی‌داری از سطح معنی‌داری مورد نظر $\alpha=۰/۰۵$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل اصلی تفکر سیستماتیک، "تدوین فرآیندهای نظام مند مالی" و کم اهمیت‌ترین عامل فرعی "انضباط بخشی مالی" می‌باشد.

فرضیه چهارم: شفافیت اطلاعاتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول (۱۷): خلاصه مدل برای پیش بینی مؤلفه ی "شفافیت اطلاعاتی"

نتایج آماری تغییر				مجدور	ضریب	همبستگی
سطح	درجه	درجه	F	تغییر مجدور	ضریب	همبستگی
معناداری	آزادی ۲	آزادی ۱		ضریب همبستگی	همبستگی	
۰/۰۲۱۵	۹۶	۴	۲۲/۷۵۴	۰/۰۶۹۴	۰/۰۶۹۴	۰/۴۹۸

اطلاعاتی می باشد. در جدول (۱۵) نتایج آزمون تحلیل واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۱۴)، مجدور ضریب همبستگی (۰/۴۹۸) که ضریب تعیین ۴/۹۸٪ را به دست می دهد نشان می دهد که حدود ۴/۹۸٪ پراکندگی در حسابداری مدیریت در شرکت های دانش بنیان ناشی از شفافیت

جدول (۱۸): نتایج آزمون تحلیل واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

مدل	مجموع	درجه	میانگین	نسبت F	سطح
رگرسیون	مجدورات	آزادی	مجدورات		معناداری
مانده	۱۴۲۸/۱۲۵	۲۸۱	۵۲۵/۱۲۴	۲۱/۸۸۷	۰/۰۲۱۱
کل	۲۳۶۸/۴۰۵	۲۸۵	۲۸/۲۵۸		

و (۱۷) ضرایب مدل رگرسیون عامل شفافیت اطلاعاتی نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۱۵)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش بینی سایر مؤلفه های بُعد بسترساز معنی دار می باشد. در جدول (۱۶)

جدول (۱۹): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه ی شفافیت اطلاعاتی

روش ورود متغیرها همزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	۰/۵۶۷
ضریب تعیین	۰/۳۲۱
ضریب تعیین تعدیل یافته	۰/۳۰۷
خطای معیار	۰/۹۶
تحلیل واریانس	۲۲/۶۹
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

جدول (۲۰): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون مؤلفه ی شفافیت اطلاعاتی

شاخص ها	ضرایب استاندارد نشده		T	سطح معناداری
	B	Beta		
مقدار ثابت	۳/۵۴۱		۹/۷۹۶	۰/۰۰۰
متناسب سازی سطح دسترسی اطلاعاتی	۰/۷۹۹	۰/۷۰۲	۶/۸۲۲	۰/۰۰۰
شفافیت فرآیندی	۰/۵۸۶	۰/۶۲۹	۵/۵۹۹	۰/۰۰۰
معتبر بودن گزارشات مالی	۰/۷۲۸	۰/۶۵۴	۵/۹۸۳	۰/۰۰۰
بهنگام بودن اطلاعات	۰/۶۱۷	۰/۵۲۶	۴/۲۸۲	۰/۰۰۰
یکپارچه سازی اطلاعات	۰/۴۶۸	۰/۴۱۰	۳/۱۱۸	۰/۰۰۳

فرضیه پنجم: تدوین الزامات بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

در این بخش به بررسی فرضیه چهارم پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "تدوین الزامات" چه میزان بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان تأثیر دارد. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در جدول (۱۸) نشان داده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \epsilon$$

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی داری $\alpha=0/000$ برابر با $0/503$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی داری از سطح معنی داری مورد نظر $\alpha=0/05$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل اصلی "متناسب سازی سطح دسترسی اطلاعاتی، "ثبات رویه" و کم اهمیت‌ترین عامل فرعی "یکپارچه سازی اطلاعات" می‌باشد.

جدول (۲۱): خلاصه مدل برای پیش‌بینی مؤلفه‌ی "تدوین الزامات"

نتایج آماری تغییر				مجدور	ضریب
F	درجه	درجه	سطح	تغییر مجذور	همبستگی
آزادی ۱	آزادی ۲	معداری	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	
۲۳/۴۳۵	۴	۹۶	۰/۰۳۶۷	۰/۰۸۱۴	۰/۴۵۴

نشان داده شده است: مطابق اطلاعات جدول (۲۰)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سایر مؤلفه‌های عامل تدوین الزامات معنی‌دار می‌باشد. در جدول (۲۱) و (۲۲) ضرایب مدل رگرسیون عامل اصلی تدوین الزامات نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۱۹)، مجذور ضریب همبستگی (۰/۵۷۸) که ضریب تعیین $5/78\%$ را به دست می‌دهد نشان می‌دهد که حدود $5/78\%$ پراکندگی در حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان ناشی از مؤلفه‌ی تدوین الزامات می‌باشد. در جدول (۲۰) نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

جدول (۲۲): نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

مدل	مجموع	درجه	میانگین	نسبت F	سطح
مجدورات	مجدورات	آزادی	مجدورات	معداری	
۳۲۱۲/۰۲۶	۳۲۴/۱۲۴	۴	۲۱/۸۸۷	۰/۰۲۱۱	رگرسیون
۱۵۷۸/۱۲۵	۲۹/۱۱۲	۲۸۱			مانده
۲۴۶۹/۳۲۶		۲۸۵			کل

جدول (۲۳): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌ی تدوین الزامات

روش ورود متغیرهاهمزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	.455a
ضریب تعیین	.207
ضریب تعیین تعدیل یافته	.191
خطای معیار	.867
تحلیل‌واریانس	۱۲.۵۳
سطح معنی داری	۰/۰۰۰۰

جدول (۲۴): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون مؤلفه‌ی زیرساخت‌ها

سطح معناداری	T	ضرایب استاندارد نشده		شاخص‌ها
		استاندارد شده		
		Beta	B خطای استاندارد	
.000	5.381		.287	مقدار ثابت
.000	6.746	.698	.087	بهبود کارایی و اثربخشی
.000	4.654	.558	.106	چابک سازی

فرضیه ششم: تقویت عوامل مدیریتی بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

در این بخش به بررسی فرضیه چهارم پرداخته می‌شود به عبارت دیگر بررسی می‌شود که "تقویت عوامل مدیریتی" چه میزان بر حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان تأثیر دارد. خلاصه مدل رگرسیون برای پیش‌بینی عامل اصلی مربوطه در جدول (۲۳) نشان داده شده است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X + \epsilon$$

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی داری $\alpha=0/000$ برابر با $0/455=0$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی داری از سطح معنی داری مورد نظر $\alpha=0/05$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل تدوین الزامات، "بهبود کارایی و اثربخشی" و "چابک سازی" می‌باشد.

جدول (۲۵): خلاصه مدل برای پیش‌بینی مؤلفه‌ی "تقویت عوامل مدیریتی"

سطح معناداری	درجه	نتایج آماری تغییر		تغییر مجذور ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی
		درجه	F			
.0215	۹۶	آزادی ۱	۲۱/۳۲۵	۰/۰۷۵۹	۰/۰۷۵۹	۰/۴۲۵

عوامل مدیریتی می‌باشد. در جدول (۲۴) نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۲۳)، مجذور ضریب همبستگی (۰/۴۲۵) که ضریب تعیین ۴/۲۵٪ را به دست می‌دهد نشان می‌دهد که حدود ۴/۲۵٪ پراکندگی حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش بنیان از عامل اصلی تقویت

جدول (۲۶): نتایج آزمون تحلیل‌واریانس برای تعیین معناداری مدل رگرسیون

سطح معناداری	نسبت F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	مدل
.0211	۲۱/۸۸۷	۵۲۵/۱۲۴	۴	۲۳۸۹/۰۴۵	رگرسیون
		۲۸/۲۵۸	۲۸۱	۱۴۲۸/۱۲۵	مانده
			۲۸۵	۲۳۶۸/۴۰۵	کل

جدول (۲۵) و (۲۶) ضرایب مدل رگرسیون عامل اصلی تقویت عوامل مدیریتی نشان داده شده است:

مطابق اطلاعات جدول (۲۴)، با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد شده و مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سایر مؤلفه‌های بُعد بستر ساز معنی‌دار می‌باشد. در

جدول (۲۷): نتایج آزمون رگرسیون درباره میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌ی تقویت عوامل مدیریتی

روش ورود متغیرها همزمان	Method=inter
ضریب همبستگی چندگانه	0.567a
ضریب تعیین	0.321
ضریب تعیین تعدیل یافته	0.307
خطای معیار	0.96636
تحلیل واریانس	22.69
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰۰

جدول (۲۸): ضریب آزمون رگرسیون پیرامون مؤلفه‌ی تقویت تمهیدات سازمانی

شاخص‌ها	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	T	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد		
مقدار ثابت	3.230	.444	7.275	.000
بهبود کارایی و اثربخشی	.493	.106	4.654	.000
چابک سازی	.542	.082	6.639	.000

سطح عملکردی شرکت‌ها در حد مطلوبی حفظ شود. در مقاله‌ی حاضر محقق با توجه به اهمیت موضوع حسابداری مدیریت سعی نمود تا با شناسایی و اولویت‌بندی عوامل پیش‌برنده حسابداری مدیریت در شرکت‌های دانش‌بنیان، نسبت به ارائه‌ی راهکارها و سیاست‌های اجرایی مناسب اقدام نماید به همین منظور با استفاده از بررسی متون و مقالات معتبر نسبت به شناسایی عوامل که شامل مدیریت مشارکتی، رهبری، تفکر سیستماتیک، شفافیت اطلاعاتی، تدوین الزامات و تقویت عوامل حاکمیت شرکتی بودند، اقدام شد و از طریق روش رگرسیون چندمتغیره، عوامل به تفکیک ابعاد اصلی اولویت‌بندی شدند. نتایج تحقیق نشان داد که در بُعد مدیریت مشارکتی به ترتیب ۱- شبکه‌سازی بین ذینفعان و سهامداران، ۲- مدیریت ذینفعان و ۳- ایجاد کانال‌های ارتباطی دارای اهمیت هستند، در بُعد رهبری به ترتیب ۱- نفوذ عاطفی و شناختی در بین سهامداران، ۲- تیم سازی و ۳- سازماندهی مطلوب دارای اولویت هستند، در بُعد تفکر

نتایج به دست آمده از آزمون رگرسیون حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی‌داری $\alpha=0/000$ برابر با $0/558$ محاسبه شده است. از آنجا که این سطح معنی‌داری از سطح معنی‌داری مورد نظر $\alpha=0/05$ کوچکتر است در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه اصلی تأیید شود بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین عامل فرعی با اهمیت در عامل اصلی تقویت عوامل مدیریتی، "بهبود کارایی و اثربخشی" و کم‌اهمیت‌ترین عامل فرعی "چابک سازی" می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

حسابداری مدیریت به عنوان یکی از رویکردهای اصلی در حوزه‌ی مدیریت مالی و حسابداری، به شرکت‌های دانش‌بنیان که طلایه‌دار عرصه‌ی علم و فناوری در کشور هستند، کمک می‌کند تا ساز و کارها و رویه‌های مالی و حسابداری را در راستای اهداف شرکت هدایت و راهبری نمایند. حسابداری مدیریت بر اساس مؤلفه‌های مدیریتی شامل راهبری، نظارت و کنترل کمک می‌کند تا

باشند که با نتایج تحقیق حاضر در بخش‌های مربوط به ایفای مطلوب رهبری و شفافیت اطلاعاتی به نفع ذینفعان دارای اشتراک می‌باشد و همسو است.

با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهادات کاربردی ذیل به منظور بهره‌برداری شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه می‌گردد:

- پیشنهاد می‌شود در سطح شرکت‌های دانش‌بنیان با توجه به ماهیت علمی و تحقیقاتی، نسبت به رصد عوامل محیطی به منظور افزایش سطح نوآوری و رقابت‌پذیری اقدام شود؛

- پیشنهاد می‌شود نسبت به تنظیم ساز و کارهای مؤثر در جهت یکسان‌سازی و همسوسازی اطلاعات اقدام شود؛

- پیشنهاد می‌شود فرآیندهای کلیدی در شرکت‌های دانش‌بنیان در بستر سیستم‌های اطلاعاتی به منظور تسریع و تسهیل جریان اطلاعات استقرار یابد؛

- پیشنهاد می‌شود نسبت به تغییر رویکرد مدیران از نگاه سنتی به مسائل مالی به نگاه مدرن و مبتنی بر تحلیل استراتژیک اقدامات مؤثری صورت گیرد؛

- پیشنهاد می‌شود با توجه به افزایش سطح پیشرفت‌های تکنولوژیکی در سطح شرکت‌های دانش‌بنیان، نسبت به توسعه اقدامات استراتژیک و رصد محیطی و تعیین شکاف تکنولوژیکی از منظر مالی اقدام شود.

منابع

خواجوی، شکراله و نعمت‌الهی، زعیمه. (۱۳۹۹). رویکرد انتقادی و نقش آن در حسابداری. *حسابداری مدیریت*، ۱۳(۴۴)، ۷۳-۸۶.

دانایی فرد، حسن و امامی، مجتبی. (۱۳۸۶). روش تحقیق کیفی. انتشارات آدینه.

رضاپور، نرگس. (۱۳۹۳). آموزش انتقادی حسابداری در خدمت توسعه پایدار. *دانش و پژوهش حسابداری*، ۳۸، ۶۳-۹۱.

رهنمای رودپشتی، فریدون و رستمی مازویی، نعمت. (۱۳۹۵). مروری بر تئوری‌های روانشناسی در تحقیقات حسابداری مدیریت. *حسابداری مدیریت*، ۸(۲۶)، ۱-۲۰.

سیستماتیک به ترتیب عوامل شامل ۱- تدوین فرآیندهای نظام مند مالی، ۲- انضباط بخشی مالی می‌باشد، در بُعد شفافیت اطلاعاتی عوامل شامل ۱- متناسب سازی سطح دسترسی اطلاعاتی، ۲- شفافیت فرآیندی، ۳- معتبر بودن گزارشات مالی، ۴- بهنگام بودن اطلاعات و ۵- یکپارچه سازی اطلاعات می‌باشد، در بُعد الزامات عوامل به ترتیب شامل ۱- تدوین خط مشی های مالی و ۲- تدوین شاخص های عملکردی مالی می‌باشد و در بُعد تمهیدات سازمانی به ترتیب عوامل شامل ۱- بهبود کارایی و اثربخشی و ۲- چابک سازی می‌باشد. نتایج تحقیق در مقایسه با تحقیقات پیشین دارای نقاط افتراق و اشتراکاتی می‌باشد،

حدید و ال سید^۱ (۲۰۲۱) به این نتیجه رسیدند که پیاده سازی رویکردهای حسابداری مدیریت ممکن است محدود به عملکردهای حسابداری نباشد. مدیران در سایر عملکردها ممکن است انگیزه لازم را برای پیاده سازی رویکردهای حسابداری مدیریت داشته باشند، حتی زمانی که حسابداران مدیریت، بخشی از فرایند نباشند که با نتایج تحقیق حاضر در بخش مدیریتی و تمهیدات سازمانی حسابداری مدیریت همسو و دارای اشتراک می‌باشد، پورتنقی و همکاران (۱۴۰۲) بیان کردند که محیط پویا رابطه مثبت و معناداری با استفاده از سیستم حسابداری مدیریت و ریسک‌پذیری مدیرعامل دارد که با نتایج تحقیق حاضر در بخش ساختاری و سیستم‌های اطلاعاتی تحقیق همسو می‌باشد اما از نظر روش‌شناسی و تحلیل داده‌ها غیرهمسو می‌باشد. معطوفی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ی خود به این نتیجه رسیدند که شرکت‌هایی که توجه بیشتری به حسابداری مدیریت زیست محیطی دارند با احتمال بیشتری اقدام به بکارگیری اثربخش فن‌آوری متمرکز بر محیط زیست نموده و بیشتر از فن‌آوری متمرکز بر محیط زیست استفاده می‌نمایند. بر این اساس شرکت‌ها می‌توانند با بکارگیری حسابداری مدیریت زیست محیطی مزیت نسبی در حوزه‌های مدیریت منابع انسانی و فن‌آوری‌های تولیدی و به‌طور کلی فرآیندهای تجاری و عملیاتی داشته

¹ Hadid & Al-Sayed

- accounting in organizations and society. *Accounting, Organizations and Society*, 5(1), 5-27.
- Burrell, G. and Morgan, G. (1979). *Sociological paradigms and organisational analysis*. Aldershot, England: Ashgate Publishing.
- Calma, A., Baird, V.C., (2021). *Assessing critical thinking in business education: Key issues and practical solutions*. *The International Journal of Management Education*, Volume 19.
- Chabrak, N. (2012). *Money talks: The language of the Rochester School*. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 25(3), 452-485.
- Chalmers, A.F. (2013). *What is this thing called Science? (4th ed.)*. Indianapolis, IN: Hackett Publishing Company.
- Chiapello, E. (2017). *Critical accounting research and neoliberalism*. *Critical Perspectives on Accounting*, 43, 47-64.
- Dillard, J. and Vinari, E. (2016). *A case study of critique: critical perspectives on critical accounting*. *Journal of Critical Perspectives on Accounting*, 43, 88-109.
- Gendrom, Y. (2018). *On the elusive of critical (Accounting) research*. *Journal of Critical Perspectives on Accounting*, 50, 1-12
- Gendron, Y. (2017). *Beyond conventional boundaries: Corporate governance as inspiration for critical accounting research*. *Critical Perspectives on Accounting*, 1-11.
- Hoffmann, S. and Zulch, H. (2014). *Lobbying on accounting standard setting in the parliamentary environment of Germany*. *Critical Perspectives on Accounting*, 25(8), 709-723.
- Huber, W.D. (2015). *The research-publication complex and the construct shift in accounting research*. *International Journal of Critical Accounting*, 7(1), 1-48.
- Haynes, K. (2017). *Accounting as gendering and gendered: A review of 25 years of critical accounting research on gender*. *Critical Perspectives on Accounting*, 43, 110-124.
- کرسول، جان. دلبیو، ک. (۱۳۹۰). *روش‌های پژوهش ترکیبی*. تهران: آبیژ.
- گافکین، میکائیل؛ مهدی، اعظم و اصغری، ایرج. (۱۳۹۴). *مروری بر تئوری‌های انتقادی حسابداری*. *فصلنامه حسابداری*، ۵(۲)، ۷۸-۵۹.
- مهدی، اعظم؛ حجازی، رضوان؛ حسینی، سیدعلی و مومنی، منصور. (۱۳۹۷). *به کارگیری تکنیک تحلیل مؤلفه‌های اصلی در داده‌های متغیرهای مؤثر بر بازده مالی مبتنی بر رویکرد مالی رفتاری*. *فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۱۰(۳۷)، ۵۲-۲۵.
- محمدپور، احمد. (۱۳۹۲). *بررسی روش نظریه داده بنیاد*. *فصلنامه پژوهش‌های کیفی*.
- نظری، مونا؛ رهنمای رودپشتی، فریدونی؛ نیکومرام، هاشم و پورزمانی، زهرا. (۱۳۹۷). *ارائه الگوی اصول یکپارچه حسابداری مدیریت مبتنی بر تفکر انتقادی*. *حسابداری مدیریت*، ۱۱(۳۹)، ۶۷-۸۱.
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. London, England: Sage Publications.
- Bevir, M. (1999). *Foucault, power and institutions*. *Political Studies*, 47(2), 345-359.
- Bucaro, A. (2019). *Enhancing auditors critical thinking in audits of complex estimates*. *Journal of Accounting Organization and Society*, 73, 35-49.
- Bricker, R.J. and Previts, G.J. (1990). *The sociology of accountancy: A study of academic and practice community schisms*. *Accounting Horizons*, 4(1), 1-14.
- Brown, J. and Dillard, J. (2013). *Agonizing over engagement: SEA and the death of environmentalism debates*. *Critical Perspectives on Accounting*, 24(1), 1-18.
- Broadbent, J. (2002). *Critical Accounting Research: A View from England*. *Critical Perspectives on Accounting* 13(4):433-449.
- Brown, J. (2009). *Democracy, sustainability and dialogic accounting technologies: Taking pluralism seriously*. *Critical Perspectives on Accounting*, 20(3), 313-342.
- Burchell, S., Clubb, C., Hopwood, A., Hughes, J. and Nahapiet, J. (1980). *The roles of*

- Latif.N.E., Yusuf.F. (2018). *The Application of Critical Thinking in Accounting Education: A Literature Review. International Journal of Higher Education* 8(3):57.
- Mantzari, E. (2014). *Critical Accounting Histories: Exposing Contradictions in Social Reality—Review of Critical Histories of Accounting: Sinister Inscriptions in the Modern Era* by RK Fleischman, W. Funnell and SP Walker. ***International Critical Thought***, 4(1), 98-107.
- Massingham, R.K. (2017). *The Role of accounting in legitimising the culture of the Australian construction industry. Doctorate dissertation, University of Wollongong.*
- Modell, S. (2017). *Critical realist accounting research: In search of its emancipatory potential. Critical Perspectives on Accounting*, 42, 20-35.
- Morales, J. and Sponem, S. (2017). *You too can have a critical perspective! 25 years of Critical Perspectives on Accounting. Critical Perspectives on Accounting*, 43, 149-166.
- Siegel.H.(2010). *Critical thinking. Researchgate.*
- Richardson, A.J. (2015). *Quantitative research and the critical accounting project. Critical Perspectives on Accounting*, 32, 67-77.
- Tueedi.H. (2018). *Critical thinking in accounting. Critical Perspectives on Accounting*
- Wolcott, S.K. Sargent, M. (2021). *Critical thinking in accounting education: Status and call to action. Journal of Accounting Education*, Volume 56.

Identify and Prioritize the Factors Affecting Management Accounting in Knowledge-based Organization

[\]Fereshte Mahmoudi Rad

[\]Abdul Karim Moghadam *

[\]Hooshang Amiri

Abstract

Management accounting, as one of the main mechanisms in various organizations and companies, is aimed at achieving financial and economic goals. In the meantime, knowledge-based companies, due to their innovative and new nature, have a special sensitivity from a managerial perspective in the field of accounting; Therefore, it is necessary to identify the factors that can lead to functional development in the financial field from different aspects. In this regard; In this article, it has been tried to identify the factors affecting management accounting in knowledge-based companies based on the opinions of experts and library studies, and using the multivariate regression analysis method, they were prioritized from the point of view of the level of effectiveness for appropriate policy making. From the point of view of methodology, from the point of view of the purpose of the research, this article is in the category of applied research and from the point of view of data collection in descriptive-survey form. The statistical population of this research is targeted and accessible, including 50 managers and consultants in knowledge-based companies who have relevant measures and expertise in the field of financial management. The data collection tool included interview text and researcher-made questionnaires, which were distributed among the statistical sample of the research in order to validate the dimensions and components of the research. The results of the research showed that in the dimension of participatory management, 1-networking between stakeholders and shareholders, 2-management of stakeholders and 3-creating communication channels are important, in the dimension of leadership, respectively 1-emotional and cognitive influence among For shareholders, 2-team building and 3-optimal organization are prioritized, in the dimension of systematic thinking, the factors include 1-development of systematic financial processes, 2-discipline of the financial sector, in the dimension of information transparency, the factors include 1-proportionalization The level of information access is 2-process transparency, 3-reliability of financial reports, 4-timeliness of information and 5-integration of information. It is a financial function, and in the dimension of organizational arrangements, the factors include 1-improving efficiency and effectiveness and 2-agility.

Keywords: *Factors, Management Accounting, Knowledge-Based Companies, Prioritization*

---

¹ PhD student in accounting, Khorramshahr International Branch, Islamic Azad University, Khorramshahr, Iran. Fmahmoudirad@yahoo.com

² Assistant Professor, Department of Accounting, Garmsar branch, Payam Noor University, Garmsar, Iran (corresponding author) A_Moghad@pnu.ac.ir

³ Assistant Professor, Accounting Department, Abadan Branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran. Dr. Hamiri@iauabadan.ac.ir